

“Burada hep çarpışma var. Bu, sonsuz bir savaş.”

Bigge Akın

20. yüzyılın en özgün yazarlarından biri olan Ingeborg Bachmann, doğumunun üzerinden yüz yıl geçmiş olmasına rağmen günümüz edebiyatında hâlâ özel bir yere sahip. Şiirle başlayan yazarlık serüvenine roman ve oyun gibi farklı türlerle devam eden yazar, “Malina”da erkek bakışını bir tahakküm biçimi olarak üzerinde hisseden kadın öznenin çözülüşünü, savaş sonrası Viyana’sının karanlık ruh haliyle birleştiriyor. Bachmann’a göre “Malina” romanı, geleneksel anlamda bir otobiyografi olmaktan çok ruhani bir sürecin anlatımı. “Dünyanın hastalığı ve ana karakterin hastalığı benim nazarımda dönemimizin hastalığıdır” diyor bir konuşmasında.

Romanda anlatıcının yaşadığı ruhsal parçalanma sadece kişisel bir çöküş hikâyesi değil, savaşın yarattığı dehşet ve travmanın kolektif hafızadaki yansıması aynı zamanda. Anlatı ilerledikçe bu hafızanın içinde; savaşı deneyimleyen anlatıcının kâbuslarında gezinmeye başlarız. Bu savaş en başta insanla insan arasında, daha çok, kadın ve erkek arasında kendini gösterir. Gündelik hayatın sıradan anlarına sızan bu görünmez şiddet yavaşça dile, düşünceye, ilişkilere ve dünyaya yayılır.

Kitaptaki üç bölümün her birinde şiddetin farklı yüzleriyle karşılaşırız. İlk bölümde isimsiz kadın anlatıcı ile Ivan arasındaki ilişkiye dair parçaları okuruz. Ivan anlatıcıyı sürekli aşağılar, küçümser, onun üzerinde tahakküm kurar, sevgisizliğiyle cezalandırır adeta. Zehirli bir sarmaşık gibi ruhunu, benliğini ve zihnini saran bu ilişki anlatıcının bir kadın olarak kendisini var etmesine engel olur. Aşkla karışan bu bağımlılık hali, anlatıcının onu belirli bir kalıba sokmaya çalışan figürlerden kaçamayışının bir göstergesidir: “Sözünü edebileceklerim, her şeyden önce beni kuşatanlar, bir çember içerisine alanlar.” Bu çember giderek daralır, kadın öznenin silikleşmesine, en sonunda da yok olmasına neden olur.

İkinci bölümde zaman ve mekân ufalanır, imgeler iç içe geçer. Şiddetin en yalın haline tanık oluruz. Burada karşımıza çıkan baba figürü de Ivan gibi anlatıcının üzerinde tahakküm kurmaya çalışır, fakat bu sefer bedensel bütünlüğüne de zarar verir, sınırlarını somut olarak işgal eder. Sadece anlatıcıya değil, çevresindeki her şeye hâkimiyet kurmak isteyen bir baba figürüdür bu. Bu yüzden aynı zamanda Nazi rejiminden arta kalanlar gibidir: Sadece benliğe değil, Viyana’nın da üstüne çöken bir karanlık.

“Babam benden sesimi de almış; ona bağırarak istediğim sözcüğü bile söyleyemiyorum” der anlatıcı. İfade özgürlüğü zorla elinden alınmış, sesi bile ona ait değildir artık. Romanın bu bölümünde dil iyice çözülmeye başlar, çünkü travmanın anlatılmasının artık imkânsız oluşu dilin sekteye uğramasına, bocalamasına ve anlamsızlaşmasına neden olur. Sesini kaybeden anlatıcı, bu sessizlik içerisinde eriyip gider. Son bölüm ise ağırlıklı olarak anlatıcının Malina ile olan konuşmaları etrafında döner. Romanın başından beri anlatıcıyla aynı evde yaşayan Malina, şiddetin kaynağı olan Ivan ve baba figürünün aksine, olayları yumuşatmaya çalışan, soğukkanlı ve rasyonel bir sestir. Anlatıcının bastırılmış sesinin içinden taşar Malina’nın sesi. Kayıtsızlığıyla ve sessiz kabullenmişliğiyle şiddetin örtük bir biçimine hizmet ediyor gibidir;

|

anlatıcıyı yalnız bırakır, sanki yanı başında yaşanan dehşet umrunda değildir. Kitabın sonuna geldiğimde Malina'nın anlatıcının iç sesi olabileceği fikri belirdi zihnimde. Malina, aslında anlatıcının içselleştirdiği erkek tahakkümünün bir yansıması, onu sessizliğe iten bir ses. Anlatıcı bu yüzden dışsal şiddet figürleri ve kendi içindeki erkek temsili olan Malina arasında parçalanmış bir özne olarak var olur: Onun mücadelesi hem bu dünyayla hem de içindeki erkek sesiyledir. Romanın sonunda, anlatıcının duvarın içinde kaybolmasıyla beraber, parçalanmış öznenin bir tek Malina kalır geriye. Kadın özne hiç varolmamış gibi ortadan kaybolur; yalnızca Malina'nın sakin ve düzenli sesini duyarız. Sanki roman boyunca konuşmaya çalışsan, korkan ve direnen kadın tamamen silinmiştir.

Bu kaybolan ses, bastırılan kadın öznenin yankısı olarak bugün de duyulmaya devam ediyor. Doğumunun yüzüncü yılında "Malina"yı okumak, bu anlamda sadece bir yazarı anmak değil, duvarın ardında kaybolan tüm seslerin çarpınığını hatırlamaktır.